

ปัจจัยเสี่ยงและปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยนอกสูงอายุที่โรงพยาบาลอินทร์บุรี

นางสาวสุภางค์ พิรุณสาร

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเภสัชกรรมคลินิก ภาควิชาเภสัชกรรม

คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-3010-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I20974887

RISK FACTORS AND DRUG THERAPY PROBLEMS IN GERIATRIC OUTPATIENTS
AT INBUREE HOSPITAL

Miss Supang Pirunsan

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Pharmacy in Clinical Pharmacy

Department of Pharmacy

Faculty of Pharmaceutical Sciences

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-3010-1

สุภางค์ พิรุณสาร : ปัจจัยเสี่ยงและปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยนอกสูงอายุที่โรงพยาบาล
อินทร์บุรี. (RISK FACTORS AND DRUG THERAPY PROBLEMS IN GERIATRIC OUTPATIENTS
AT INBUREE HOSPITAL) อ. ที่ปรึกษา : ผศ. สุภาทิพย์ พิชญไพบูลย์, 113 หน้า.
ISBN 974-17-3010-1.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบจำนวนปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยที่มีและไม่มีปัจจัยเสี่ยงที่กำหนดและแก้ไขปัญหาจากการรักษาด้วยยาที่เกิดขึ้น ผู้ป่วยนอกสูงอายุจำนวน 230 รายที่โรงพยาบาลอินทร์บุรีได้รับการสุ่มคัดเลือก ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2545 ถึง กุมภาพันธ์ 2546 รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ร่วมกับการศึกษาข้อมูลจากเวชระเบียนผู้ป่วยเพื่อหาปัญหาจากการรักษาด้วยยา โดยศึกษาปัจจัยเสี่ยง 3 ปัจจัย คือ การได้รับรายการยาตั้งแต่ 5 รายการขึ้นไป(ปัจจัยเสี่ยงที่ 1) การได้รับยาที่มีดัชนีชี้วัดการรักษาแคบ (ปัจจัยเสี่ยงที่ 2) และการได้รับการปรับเปลี่ยนแบบแผนการให้ยาตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไปในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา (ปัจจัยเสี่ยงที่ 3) หากพบผู้ป่วยสูงอายุเกิดปัญหาจากการรักษาด้วยยา เกสซกรจะดำเนินการแก้ไขและติดตามผลในครั้งต่อไป

ผลการศึกษาพบผู้ป่วยที่มีปัญหาจากการรักษาด้วยยาจำนวน 79 ราย พบปัญหา 81 ปัญหา ปัญหาที่พบมากที่สุด คือปัญหาผู้ป่วยไม่สามารถใช้ยาตามสั่ง จำนวน 69 ราย จากจำนวนผู้ป่วยทั้งหมดที่พบปัญหาจากการรักษาด้วยยา เป็นผู้ป่วยในกลุ่มที่มีปัจจัยเสี่ยงอย่างน้อย 1 ชนิดจำนวน 57 ราย พบ 58 ปัญหา เกสซกรสามารถแก้ปัญหาคือ 47 ราย 47 ปัญหา ผู้ป่วยในกลุ่มที่ไม่มีปัจจัยเสี่ยงชนิดใดเลยพบปัญหาจำนวน 23 ปัญหาใน 22 ราย เกสซกรสามารถแก้ปัญหาคือ 16 ปัญหาในผู้ป่วย 17 ราย

ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติ Odd ratios พบว่าปัจจัยเสี่ยงที่ 1 ไม่สัมพันธ์กับปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยสูงอายุ(OR 1.146, 95% CI 0.663-1.980) เช่นเดียวกับปัจจัยเสี่ยงที่ 2(OR 1.219, 95% CI 0.575-2.588) แต่อย่างไรก็ตามผู้ป่วยสูงอายุที่มีปัจจัยเสี่ยงที่ 3 มีโอกาสเกิดปัญหาจากการรักษาด้วยยาเป็น 2.180 เท่าของผู้ป่วยสูงอายุที่ไม่มีปัจจัยเสี่ยงที่ 3(OR 2.180, 95% CI 1.061-4.048) ดังนั้นแม้ว่าเป็นหน้าที่ของเกสซกรในการดูแลปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยสูงอายุทุกราย แต่ควรให้ความสนใจกับผู้ป่วยสูงอายุที่มีปัจจัยเสี่ยงที่ 3 คือ ผู้ป่วยสูงอายุที่ได้รับการปรับเปลี่ยนแบบแผนการให้ยาตั้งแต่ 4 ครั้งขึ้นไปในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น

ภาควิชา.....เภสัชกรรม.....ลายมือชื่อนิสิต.....สุภางค์ พิรุณสาร.....
สาขาวิชา.....เภสัชกรรมคลินิก.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4476628233 : MAJOR CLINICAL PHARMACY

KEY WORD: GERIATRIC PATIENTS / RISK FACTORS / DRUG THERPY PROBLEMS

SUPANG PIRUNSAN : RISK FACTORS AND DRUG THERAPY PROBLEMS IN GERIATRIC
OUTPATIENTS AT INBUREE HOSPITAL THESIS ADVISOR: ASST. PROF.SUTATHIP
PICHAYAPAIBOON M. Sc,113 pp. ISBN 974-17-3010-1.

The purposes of this study were comparing numbers of drug therapy problems(DTPs) in patients with and without risk factors and resolving drug therapy problems(DTPs). Two hundreds and thirty geriatric outpatients at Inburee hospital were randomly selected during November 2002 - February 2003. Data were collected by interviewed the patients and reviewed medical record in order to find drug therapy problems. Three risk factors including 1, received five or more medications, 2 received medication with narrow therapeutic index and 3 had regimen changed four or more times in the past year, were studied. When DTPs occurred, the pharmacist resolved the problems and patients were followed up in the next visit.

The results showed that there were 79 patients with 81 DTPs. The problem most encountered was noncompliance found in 69 patients. From all the patients who had DTPs there were 57 patients with 58 DTPs who had at least one risk factor. The pharmacist could resolve 47 problems in 47 patients. Twenty-three DTPs found in 22 patients without any risk factors. The pharmacist could resolve 16 problems in 17 patients.

The results from Odd ratios showed not association between risk 1 and DTPs in geriatric patients (OR 1.146, 95% CI 0.663-1.980), as same as risk 2 (OR 1.219, 95% CI 0.575-2.588). However geriatric patients with risk 3 predisposed to an occurrence of DTPs 2.180 times more than no risk 3(OR 2.180, 95% CI 1.061-4.048). Eventhough it is a pharmacist's duty to look after drug therapy problems in all geriatric patients, pharmacist should pay more attention to the patients who have risk 3 which was having regimen changed four or more times in the past year.

Department.....Pharmacy.....Student's signature.....*Supang Pirunsan*.....
Field of studyClinical Pharmacy.....Advisor's signature.....*Sutathip Pichayapaiboon*.....
Academic year.....2002..... Co-advisor 's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความช่วยเหลือของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุธาทิพย์ พิชญ์ไพบุลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำชี้แนะและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ รวมถึงอาจารย์ทุกท่านในโครงการจัดตั้งภาควิชาเภสัชกรรมคลินิก ที่ได้ส่งเสริมและสนับสนุนด้วยดีตลอดมา ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิฑิตินันท์ เอื้ออำนวย ที่ได้ให้คำปรึกษาทางด้านสถิติในการวิจัย ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลอินทร์บุรี ที่อนุญาตให้เข้าทำการศึกษาในโรงพยาบาลอินทร์บุรี ขอขอบพระคุณคณะแพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่ทุกท่านในคลินิกอายุกรรมทั่วไป คลินิกเฉพาะโรคเบาหวานและคลินิกเฉพาะโรคความดันโลหิตสูง ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลการวิจัย และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่เวชระเบียนสถิติทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการค้นเวชระเบียนผู้ป่วยในช่วงการเก็บข้อมูล ขอขอบพระคุณเภสัชกรที่โรงพยาบาลอินทร์บุรีทุกท่านที่ให้กำลังใจในช่วงการเก็บข้อมูล

ท้ายที่สุดขอขอบพระคุณบิดามารดาและครอบครัวของผู้วิจัย พี่ น้องและเพื่อนที่ให้กำลังใจมาโดยตลอดจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยสูงอายุ.....	8
วิธีการป้องกันการเกิดปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยสูงอายุ.....	14
การบริหารทางเภสัชกรรมแก่ผู้ป่วยสูงอายุ.....	18
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการก่อนการวิจัย.....	21
ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	23
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย.....	25
4 ผลการวิจัย.....	27
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	71
รายการอ้างอิง.....	76
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	84
ภาคผนวก ข	91

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค	92
ภาคผนวก ง	93
ประวัติผู้เขียน.....	113

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลภาวะโรคที่พบในปัจจุบันของผู้ป่วย	31
2 กลุ่มยาที่ผู้ป่วยสูงอายุได้รับ.....	32
3 รายการยาและจำนวนการเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาที่มีรายงาน ในเวชระเบียนก่อนทำการรักษา.....	36
4 จำนวนผู้ป่วยในปีจจัยเสี่ยงแต่ละประเภท.....	37
5 จำนวนปัญหาจากการรักษาด้วยยาแยกตามชนิดของปัจจัยเสี่ยง.....	43
6 การปฏิบัติตัวของผู้ป่วยที่ไม่ได้อ่านวิธีใช้ยาตามที่ระบุไว้ที่ฉลากยา.....	44
7 ปัญหาผู้ป่วยไม่สามารถใช้ยาตามสิ่งที่มีสาเหตุจากผู้ป่วยไม่ได้อ่านฉลากยา และการแก้ไขปัญหา.....	48
8 การปฏิบัติตัวของผู้ป่วยที่ไม่สามารถใช้ยาตามสิ่งที่มีสาเหตุจากการขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ยารักษาโรค.....	53
9 จำนวนผู้ป่วยไม่สามารถใช้ยาตามสิ่งแยกตามสาเหตุและการแก้ไขปัญหา.....	59
10 ผลการประเมินอาการอันไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาตามNaranjo's algorithms.....	61
11 เปรียบเทียบจำนวนปัญหาจากการรักษาด้วยยาก่อนและหลังการแก้ไขในกลุ่มที่	
12 มีปัจจัยเสี่ยงอย่างน้อย 1 ชนิดและผู้ป่วยที่ไม่มีปัจจัยเสี่ยงชนิดใดเลย.....	64
12 จำนวนปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยที่มีและไม่มีปัจจัยเสี่ยงที่ 1.....	66
13 จำนวนปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยที่มีและไม่มีปัจจัยเสี่ยงที่ 2.....	67
14 จำนวนปัญหาจากการรักษาด้วยยาในผู้ป่วยที่มีและไม่มีปัจจัยเสี่ยงที่ 3.....	69
15 การเกิดอันตรกิริยาระหว่างยาที่พบในผู้ป่วยนอกสูงอายุ โรงพยาบาลอินทร์บุรี.....	92

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แผนภูมิกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
2 แผนภูมิการดำเนินการเก็บข้อมูล.....	26
3 จำนวนผู้ป่วยสูงอายุในแต่ละช่วงอายุ.....	29
4 ร้อยละของผู้ป่วยสูงอายุจำแนกตามระดับการศึกษา.....	30
5 จำนวนรายการยาที่ผู้ป่วยได้รับ.....	39
6 ร้อยละของจำนวนผู้ป่วยที่ได้รับรายการยาที่มีดัชนีชี้วัดการรักษาครบ.....	40
7 จำนวนครั้งการปรับเปลี่ยนแบบแผนการใช้ยาของผู้ป่วยสูงอายุ.....	41

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย